

УДК 657.3(477)

Ріпка Л. М.

Харківський інститут банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Розглянуто сутність та проаналізовано проблеми національних та міжнародних стандартів фінансової звітності. Обґрунтовано необхідність впровадження єдиних методологічних засад ведення бухгалтерського обліку суб'єктами господарювання.

Ключові слова: міжнародні стандарти фінансової звітності, МСФЗ, стандартизація, трансформація бухгалтерського обліку, національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку

Постановка проблеми. Останнім часом усе частіше перед науковцями та практиками України в галузі бухгалтерського обліку постає питання про необхідність запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) у практику вітчизняних підприємств. Це пов'язано, по-перше, з формуванням в країні умов, які б позитивно впливали на участь у міжнародному співробітництві вітчизняних підприємств, виходу їх на міжнародні ринки та співпраці з іноземними інвесторами. По-друге, це дає можливість підвищити рівень наукового забезпечення бухгалтерського обліку та якості фінансової звітності вітчизняних підприємств. Все це вимагає від України впровадження адаптованих до міжнародних вимог облікових підходів. Отже, проблема ведення обліку і звітності за МСФЗ стає дедалі актуальнішою для вітчизняних організацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами обліку за МСФЗ в останні роки займаються багато українських і зарубіжних авторів. Питання застосування міжнародних стандартів і впровадження їх в національні системи бухгалтерського обліку завжди було дискусійним як в наукових колах, так і серед фахівців-практиків. Серед вітчизняних вчених вагомий внесок у виявлення цієї проблеми внесли Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В.М. Жук, Т.О. Каменська, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, В.М. Пархоменко, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко, В.Г. Швець та багато інших вчених.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності викликає інтерес у багатьох науковців та протягом тривалого часу є актуальними. Питання швидких темпів впровадження, недостатньої кваліфікації спеціалістів, відповідності нормативної бази та проблеми складності окремих стандартів є недостатньо вивченими.

Мета статті. Розгляд проблем, які виникають під час впровадження МСФЗ в Україні та механізму їх подолання на підприємствах різних форм власності.

Виклад основного матеріалу. Впровадження бухгалтерського обліку за Міжнародними стандартами фінансової звітності на підприємствах України є одною із складових інтеграції її в світову економіку. Даний процес продовжується в Україні майже 15 років (як що відлік вести від дати прийняття Програми реформування системи бухгалтерського обліку).

Впровадження МСФЗ не може бути миттєвим, адже це є частиною фінансової реформи в країні. На початку травня 2011 року було зроблено значний крок до переведення обліку в Україні

у відповідність МСФЗ. Український парламент прийняв зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2, стаття 12-1, п.2], якими зобов'язав державні компанії, банки та страхові компанії складати фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами, починаючи з 1 січня 2012 року. Відповідні законодавчі зміни стали результатом багаторічних дискусій про поступовий перехід на МСФЗ. Але деякі проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності осталися невирішеними. Дана тема гостро представлена в багатьох наукових публікаціях, в яких автори по своєму відображають ці проблеми (див. [4], [5], [6], [8], [9], [10]).

Оскільки вже розпочався процес опанування МСФЗ публічними акціонерними товариствами, банками, страховиками та підприємствами з урядового переліку, то можна визначити основні проблеми, з якими стикаються перелічені суб'єкти господарювання. До основних проблем можна віднести наступні:

- швидкі темпи впровадження МСФЗ в практику вітчизняних підприємств;
- недостатня мотивація керівництва підприємств у впровадженні МСФЗ;
- нестача кваліфікованих спеціалістів, які були б ознайомлені з міжнародними стандартами в повному обсязі та які зможуть розуміти і застосувати МСФЗ.

Більшість проблем, виникли ще в 2000 р. при переході на ведення бухгалтерського обліку відповідно до ПСБО. Нові нормативні документи, що стосуються питань застосування МСФЗ, розроблялися з тим припущенням, що ПСБО за більшістю аспектів відповідають принципам МСФЗ. Однак, як показує досвід спілкування з бухгалтерами і аудиторами, можна зробити висновок, що більш як 90% підприємств не повною мірою застосовували національні стандарти. Бухгалтерському обліку приділялася увага не як основі для прийняття управлінських рішень, а лише як бази для розрахування податкових декларацій [9, с. 40].

Отже, для тих бухгалтерів, які не мали досвіду роботи з національними стандартами, виникнуть певні проблеми при переході на складання звітності за МСФЗ, а що стосується тих, хто використовував національні стандарти для складання фінансової звітності перехід буде зроблено без особливих проблем.

На даному етапі впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності існує потреба в удосконаленні державного регулювання у сфері бухгалтерського обліку, тобто необхідність урахування національної специфіки, потреба у єдиних методологічних засадах.

Наступна проблема пов'язана з тим, що в Україні є лише незначна кількість підприємств і організацій, які згідно з Законом [2, стаття 12-1, п.2], повинні в обов'язковому порядку складати звітність за МСФЗ. Це цілком вірно, даний пункт Закону повністю відповідає міжнародному досвіду, згідно з яким не всі підприємства повинні готувати фінансову звітність за МСФЗ. На це звертає увагу Т. Каменська: «У більшості країн Європи сьогодні звітність відповідно до МСФЗ зобов'язані готувати тільки компанії, чиї цінні папери обертаються на біржі» [9, с. 39].

Але це є передумовою виникнення інших проблем до яких можна віднести нестачу кваліфікованих спеціалістів, виникнення додаткових витрат внаслідок потреби у придбанні нового програмного забезпечення, складність окремих стандартів [8, с. 143], недостатню мотивацію керівництва підприємства [10, с. 25] тощо. Природно, що підприємства, які мають можливість не переводити звітність на умови МСФЗ цим користаються. Але слід відзначити, що використання МСФЗ в роботі підприємств – це не лише додаткові витрати для підприємств, це також підвищення рівня кваліфікації для бухгалтерів і підвищення якості фінансової звітності для підприємств.

Першим кроком в напрямку підвищення кваліфікації бухгалтерів може стати введення в практику підготовки фахівців у ВНЗ та перепідготовки бухгалтерів вивчення Міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП [3]). Цей стандарт за обсягом складає приблизно 10 відсотків від загального обсягу повної версії МСФЗ. Основною метою його розробки, як відзначає С. Голов, «було поширення застосування МСФЗ в країнах, що розвиваються та в країнах з перехідною економікою, в яких застосування повної версії МСФЗ викликало певні труднощі» [5, с. 11].

Як вказують дослідники, вагомою є також проблема національної нормативно-правової бази бухгалтерського обліку, яка повністю, або частково не відповідає МСФЗ. Отже, даними проблемами виступають низька якість облікової інформації, а також існує необхідність створення нормативно-правової бази з питань обліку для малого бізнесу. Крім того, відзначається, що якщо орієнтуємося на міжнародне співробітництво з іншими країнами, нам потрібен досвід стажування працівників у Раді з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО) [4]. Але, на нашу думку, ці, а також інші проблеми, на які звертають увагу дослідники (див. [4]-[5]; [9]-[12]), є також похідними порівняно з основними.

Отже, надання можливості поступового переходу на МСФЗ протягом ряду років дозволило б повноцінно підготуватися всім суб'єктам господарювання.

Існує можливість виникнення додаткових витрат внаслідок потреби у придбанні нового програмного забезпечення, за допомогою якого складання звітності значно полегшило роботу персоналу та зменшило можливість допущення помилок та необхідність у зборі додаткової інформації, яку вимагають МСФЗ, включення до посадових обов'язків працівників підрозділів додаткових функцій, а це можуть дозволити собі не всі суб'єкти господарювання.

Також виникає проблема складності окремих стандартів. Найбільш важкі для сприйняття на сьогодні елементи МСФЗ – це стандарти, присвячені відображенню у звітності фінансових інструментів,

зокрема вкладень у цінні папери, похідних інструментів, дебіторської та кредиторської заборгованості. Як вважає О. М. Діділовський, складність також полягає ще й у тому, що активи і зобов'язання мають бути оцінені за справедливою вартістю, що є складним завданням для вітчизняних фахівців [8, с. 143].

Відповідно до статті 5 Закону про бухгалтерський облік, підприємства ведуть бухгалтерський облік і складають фінансову звітність у грошовій одиниці України. Це означає, що фінансову звітність за МСФЗ в Україні можна складати лише у гривнях. Отже, вітчизняним підприємствам заборонено застосовувати положення МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» щодо переведення статей фінансової звітності в іноземну валюту або з однієї іноземної валюти в іншу [6, с. 4].

План рахунків бухгалтерського обліку і систему подвійного запису в зв'язку з переходом на МСФЗ ніхто не скасовував. Тому операції в системі бухгалтерського обліку будуть відображатися за старими правилами, а складати звітність потрібно із використанням інформації бухгалтерського обліку. Проте бухгалтерів абсолютно не повинно лякати те, що залишки за рахунками обліку можуть і не збігатися зі статтями звітності.

Існують деякі відмінності між ПСБО і МСФЗ, приклад наводить Т. Каменська. Зокрема, сьогодні об'єкти соціально-культурного призначення – це основні кошти. Згідно з МСФЗ, якщо актив не приносить вигоди, він таким не є і в звітності не відображується. Отже, такі об'єкти в системі бухгалтерського обліку числитимуться, а в звітності – ні. Це саме стосується й активів, на які підприємство не має права власності, і до активів, які підприємство не планує використовувати, але вони є на складі, тощо [9, с. 39].

Одним із недоліків сучасної системи фінансової звітності, яка стосується саме балансу, є відсутність в них об'єктивної інформації про наявність і рух інтелектуального капіталу, так як на сьогодні він є важливим економічним ресурсом у діяльності будь-якого сучасного підприємства. Проблемами даного питання є визначення його реальної вартості, а також, відсутність достатньо обґрунтованої як методичної основи, так і принципових підходів до перенесення цієї вартості у ціну продукту (амортизації) [12, с. 508].

Застосування МСФЗ залежить у деякій мірі від своєчасності розміщення на веб-сайті Міністерства фінансів України, так як на даний момент на веб-сайті Міністерства фінансів розміщено МСФЗ, які діють станом на 01.01.2013 р. Якщо на певну звітну дату МСФЗ оприлюднені на веб-сайті Міністерства фінансів не будуть охоплювати всі чинні документи, видані РМСБО, тоді фінансова звітність, складена за цими стандартами, не вважатиметься звітністю за міжнародними стандартами. Річ у тому, що згідно з МСБО 1 фінансові звіти підприємства відповідають міжнародним стандартам лише за умови, якщо вони відповідають усім вимогам кожного відповідного стандарту і кожному відповідному тлумаченню, які входять до складу МСФЗ [6, с. 4].

За відповідних умов впровадження МСФЗ може стати інструментом підвищення прозорості й ефективності системи управління підприємства, що зможе надати Україні можливість залучення іноземних інвестицій і позик, а також виходу на зарубіжні ринки.

Висновки і пропозиції. Повноцінний перехід стане можливий лише у 2015 році, коли вже буде досвід складання річної фінансової звітності згідно

міжнародних стандартів за 2013 та 2014 рік з порівняльною інформацією.

За відповідних умов впровадження МСФЗ може стати інструментом підвищення прозорості й ефек-

тивності системи управління підприємства, що зможе надати Україні можливість залучення іноземних інвестицій і позик, а також виходу на зарубіжні ринки.

Список літератури:

1. Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 р. № 1706 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua/>.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року N 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410.
4. Аліфіренко А. Д. Проблеми впровадження бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами / А. Д. Аліфіренко // Управління розвитком. – 2013. – № 5(145). – С. 135-137
5. Голов С. Бухгалтерський облік та фінансова звітність малих та середніх підприємств. // Бухгалтерський облік і аудит – 2010. – № 10. – С. 3-15.
6. Голов С. МСФЗ у законі / Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 9. – С. 3-9.
7. Денчук, П. Н. Проблеми та перспективи впровадження всевітніх стандартів обліку і звітності / П. Н. Денчук, В. М. Рожелюк // Сталый розвиток економіки. – 2011. – № 5. – С. 181-187
8. Дідловський О. М. Проблеми та перспективи застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні / О. М. Дідловський // Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – № 1(19). – С. 142-146.
9. Каменська Т. Міжнародні стандарти фінансової звітності в Україні: сучасний стан, практика і проблеми впровадження // Бухгалтерський облік і аудит – 2012. – № 12. – С. 39-43.
10. Касич А. О. Проблеми впровадження МСФЗ в Україні та шляхи їх вирішення / А. О. Касич, Я.Ю Яковенко // Облік і фінанси. – 2013. – № 1(59). – С. 22-27.
11. Мельничук Б. В. Проблеми запровадження МСФЗ в Україні: інституціональний підхід / Б. В. Мельничук // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 3. – С. 24-27.
12. Пилипенко Л. М. Роль фінансової звітності в управлінні ринковою економікою / Л. М. Пилипенко // Вісник Національного університету «Львів. політехніка». – 2011. – № 714. – С. 505-509.

Рипка Л. М.

Харьковский институт банковского дела
Университета банковского дела Национального банка Украины

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В УКРАИНЕ

Резюме

Рассмотрена сущность и проанализированы проблемы национальных и международных стандартов финансовой отчетности. Обоснована необходимость внедрения единых методологических принципов ведения бухгалтерского учета субъектами хозяйствования.

Ключевые слова: международные стандарты финансовой отчетности, МСФО, стандартизация, трансформация бухгалтерского учета, национальные Положения (стандарты) бухгалтерского учета.

Ripka L. M.

Kharkiv Institute of Banking of the
University of Banking of the National Bank of Ukraine

PROBLEMS AND PROSPECTS OF IMPLEMENTATION INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS IN UKRAINE

Summary

The essence of the national and international financial reporting standards was studied and problems of their adaptation were analyzed. The necessity of implementing the integrated methodological principles of accounting for business entities was proved.

Key words: international financial reporting standards, IFRS, standardization, Accounting transformation, National Accounting Provisions (Standards).